

Matalan tuottavuuden työn suosimisen, aktiivisen työvoimapolitiikan ja julkisen työllisyyden varaan rakentuva työllisyysohjelma antaa paremman lähtökohdan työllisyyden hoidolle kuin summittaiset kaikille palkansaajaryhmille suunnatut veronalennukset.

Veronalennukset ja työllisyys

Ilpo Suoniemi
Tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos

Nykyinen liian matala työllisyysaste on Suomen talouden ongelmista vaikein. Väestön ikääntyminen aiheuttaa jatkossa paineita julkisen talouden tasapainolle, ellei työllisyysastetta saada selvästi korkeammalle tasolle. Työn verotuksen keventäminen on nähty ongelman keskeisenä ratkaisukeinona, mutta kevennysten toteuttamistavasta on vallinnut selvää erimielisyyttä. Keskustelussa ovat vastakkain yleiset, kaikille palkansaajaryhmille suunnatut ansiotulojen veronkevennykset ja kohdennetut toimenpiteet, erityisesti “ma-

alan tuottavuuden” palkkojen tuki. Vertaan vaihtoehtoja seuraavassa kvalitatiivisesti.¹

Onko työn verotuksen yleinen ja pysyvä alentaminen tehokas keino työllisyyden lisäämiseksi? Ei liene uskottavaa, että Suomen nykytilanne olisi seu-

¹ *Tarkemmasta esityksestä kiinnostuneille suosittelen tutustumista julkaisuun Koskela, E. & Pirttilä, J. & Uusitalo, R. (2004), Kuinka verotus vaikuttaa työllisyyteen? Katsaus taloustieteelliseen tutkimukseen, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 13/2004.*

Ilpo Suoniemi työskentelee Palkansaajien tutkimuslaitoksen ennusteryhmässä ja julkisen talouden tutkimuskoordinaattorina.

rausta kroonisesta kulutuskysynnän puutteesta ja siitä aiheutuvasta vajaa-työllisyydestä. Sitä varten veroja ei tarvitsisi alentaa. Veronalennukset aiheuttavat julkiselle taloudelle selviä tulomenetyksiä. Vaalikaudelle ajatellut veronalennukset on toteutettu etupainoisesti. Tämän lisäksi on kevennetty yrittäjäverotusta ja luovuttu osasta valmisteverojen tuottoa. Julkisen talouden pelivara alkaa olla käytetty, eikä ylimääräistä jaettavaa enää juuri ole.

Tutkimuslaitoksemme ennustamassa suhdannetilanteessa, jossa bruttokansantuote kasvaa yli kolmen prosentin vauhtia sekä tänä että ensi vuonna, ei ole perusteltua lisätä edes tilapäisesti kotimaista kulutuskysyntää yleisillä veronalennuksilla. Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen johtaa varmuudella julkisten menojen kasvuun, ja veroastetta joudutaan tämän vuoksi todennäköisesti myöhemmin nostamaan. Tästä syystä veroasteen tilapäinen lasku lisääisi entisestään nuorempien sukupolvien rahoitustaakkaa. Näin käy riippumatta siitä, rahoitetaanko veroasteen lasku suoralla valtion velan lisäyksellä vai sen takaisinmaksun myöhentämisellä.

Suomessa palkkaneuvottelut käydään keskitetysti ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen välillä. Tällaisessa järjestelmässä osapuolet ottavat huomioon verotulojen ja niillä rahoitettavien tulonsiirtojen ja julkisten palveluiden välisen yhteyden. Neuvottelijat tiedostavat, että veronkevennykset vähentävät mahdollisuuksia rahoittaa niitä etuuksia, joita julkisen valta tarjoaa. Vastaavasti veronkorotusten haitalliset vaikutukset ovat pienempiä kuin niissä maissa, joissa sekä palkat että työllisyys määräytyvät hajautetusti yritystasolla. Tästä syystä on odotettavissa, että yleisten veronkevennysten vaikutukset työllisyyteen ovat suhteellisen vaatimattomat niissä maissa, joissa palkkaneuvotteluja käydään keskitetys-

ti. Tätä tukevat myös empiiriset tutkimukset. Suomessa ja muissa pohjoismaissa julkinen sektori ylläpitää laajaa palvelutuotantoa, joka on palkansaajille erityisen tärkeää. Jos veronalennukset vaarantavat julkisten palveluiden kehittämismahdollisuudet, niin tämä voi heijastua myöhemmin jopa suurempina palkkavaatimuksina.

Näkemyksiä tukee se, etteivät ammattiliitot ole laajalti pitäneet veronalennusta tukevia puheenvuoroja. Jos tukea on esiintynyt, se on ollut hajanaisena ja sen vastapainona on kannettu huolta julkisista palveluista ja niiden rahoituksesta.

Tarvitaan siis keinoja, joissa työn verotukseen kohdistetut alennukset kohdennetaan täsmällisemmin ja osa niistä rahoitetaan muuta verotusta lisäämällä.

Yleinen käsitys on, että työllisyysongelma on vaikein niillä työntekeillä, joille esimerkiksi alhaisen koulutustason

johdosta on tarjolla vain "matalan tuottavuuden" työpaikkoja. Heidän työpanoksensa kysyntä jää heikoksi normaalilla palkkatasolla, ja täystyöllisyys edellyttäisi niin matalia palkkoja, etteivät ne pysty kilpailemaan säällisen sosiaaliturvan tarjoamien etuuksien kanssa. Näin vaihtoehtoisiksi jäävät joko laajamittainen köyhyys tai vastaava työttömyys, jos palkat määräytyisivät pelkästään tuottavuuden perusteella. Matalan tuottavuuden työn tuella voidaan vastata niihin paineisiin, joita hyödyke- ja pääomamarkkinoiden laajeneminen koko maailman kattaviksi on joko suoraan tai välillisesti aiheuttanut työmarkkinoille. Tuki voidaan toteuttaa joko porrastamalla verotaulukkoja ja korottamalla ansiotulovähennystä tai sitten alentamalla valikoivasti välillisiä työvoimakustannuksia.

Pasi Holmin ja Vesa Vihriälän ehdottama työnantajamaksujen porrastaminen normaalityöaikaa vastaavan palkan perusteella on eräs tapa toteuttaa tuki. Koska koulutettu työvoima on ollut lie-

vemmän paineen alla, voidaan osa palkkataulukkojen alapäähän tehdyistä huojennuksista poistaa niiden yläosiin tehtävillä muutoksilla. Lisäksi voidaan osa uudistuksesta rahoittaa kiristämällä kiinteään, liikkumattomaan pääomaan kohdistuvia veroja. Näistä antaa kiinteistövero hyvän esimerkin.

Ei pidä myöskään unohtaa, että työllisyysasteen nostamista voidaan edistää muilla, esimerkiksi työvoimapolitiikan keinoilla. Valtiovarainministeriön ylijohtaja Anne Brunila haluaisi Suomen ottavan tässä mallia Tanskasta. Tanskassa panostus työvoimapolitiikkaan onkin noin kaksinkertainen Suomeen verrattuna, kun menot suhteutetaan maiden työttömyysprosentteihin. Lisäksi on muistettava, että Tanskassa julkisen sektorin osuus kaikista työllisistä on nykyisellään noin viisi prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomessa.

Työvoimapolitiikan koulutus- ja aktiivintitoimet ja matalapalkkaisen työn hintaan suunnattu tuki yhdessä sekä lisäävät työn kysyntää että tekevät työhön osallistumisen nykyistä edullisemmaksi. Nykytilanteessakaan eivät kaikki halukkaat saa työpaikkaa normaaleilta työmarkkinoilta. Palkkatuki ei myöskään heti vaikuta täydellä voimallaan työvoiman kysyntään. Näistä syistä on myös tärkeää, että julkinen valta voi tarjota riittävästi työmahdollisuuksia. Osalle julkinen työpaikka jää väliaikaiseksi vaihtoehdoksi ennen työllistymistä yksityiselle sektorille. Mutta vaikka näin ei kävisikään, on julkinen työpaikkojen tarjonta yhteiskunnan kannalta parempi vaihtoehto kuin pysyvä tulonsiirtojen varassa eläminen.